

COMUNICACIÓ

Roberto Augusto Míguez: *La filosofía de la natura de F. W. J. Schelling*¹

F.W.J. Schelling està immers en la tradició de pensadors romàntics que van cercar una síntesi entre el saber científic de la seva època i una filosofia marcada per elements teològics. No obstant això, hem d'assenyalar que el seu pensament està lluny de ser una simple exaltació de la natura. Tampoc no podem acusar-lo de realitzar una especulació que cerqui suplir les mancances de la investigació científica. El seu objectiu és completar l'idealisme amb una filosofia de la natura, tasca que intenta portar a terme en la considerada per molts com la seva obra més important, el *Sistema de l'idealisme transcendental*². En aquest tractat, Schelling realitza una primera exposició de la seva filosofia de l'art, autèntica via d'accés a la comprensió d'una natura que ens produeix un sentiment sublim.

La filosofia de la natura de Schelling ens deixa a les portes de la filosofia de la identitat³. Aquesta nova filosofia cerca ser la síntesi entre la filosofia de la natura i la filosofia transcendental, que Schelling s'havia representat com dos pols diferents del pensar,

1. Aquest treball ha estat realitzat amb el suport del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya a través d'una beca pre-doctoral FI.

2. SCHELLING, F. W. J., *Sistema de l'idealisme transcendental*, Edicions 62, Barcelona, 2002; trad. i ed. de F. Pereña i M. Nebot.

3. Tradicionalment la filosofia de Schelling s'ha dividit en les següents etapes: 1) un primer període marcat per la influència de Fichte (1794-1796); 2) una segona etapa on Schelling es dedica a la filosofia de la natura (1797-1799); 3) una tercera fase que tindria com a obra central el *Sistema de l'idealisme transcendental* (1800); 4) una quarta època dedicada a la filosofia de la identitat (1801-1803); 5) una etapa anomenada «de la llibertat» (1804-1810); 6) una sisena fase on Schelling es dedicaria als escrits sobre *Les edats del món* (1811-1840) i 7) una etapa final de «filosofia positiva» que anirà des de 1841 fins a l'any de la seva mort (1854). En contra d'aquesta divisió tòpica en etapes, nosaltres defensem que la preocupació de Schelling per la filosofia de la natura s'estén fins a la fi de la seva vida.

encara que fossin complementaris. És un intent d'aconseguir el punt d'indiferència entre el subjecte i l'objecte en una raó absoluta.

Schelling va cercar la síntesi entre l'idealisme i la filosofia de la natura. La diferència entre ambdós es basa en el fet que l'idealisme, almenys tal com ho concebia Schelling, parteix d'un subjecte; la filosofia de la natura, en canvi, cerca mostrar l'evolució interna de la natura que culmina amb l'ésser humà. La síntesi entre ells dos es produeix en l'absolut, ja que en aquell és on es produeix la unió entre la natura i l'esperit.

En col·locar la llibertat en el centre del seu sistema, Schelling no podia considerar la natura, tal com fa Fichte, com una oposició al subjecte, com un No-Jo sotmès a lleis mecàniques. Per evitar de caure en aquest plantejament, sosté que s'ha d'igualar la natura amb el Jo considerant ambdós com a incondicionats. S'estableix, d'aquesta forma, un paral·lelisme entre el subjecte transcendental i el món natural, equiparant les categories del Jo amb les de la natura. Una altra conseqüència d'aquest plantejament serà que Schelling considerarà teleològicament la natura, la finalitat de la qual serà arribar a la llibertat i la consciència:

«Tan cert com el fenomen de la llibertat només es pot comprendre per una única activitat idèntica que només amb vista al fenomen s'ha dividit en activitat conscient i en activitat no conscient, la natura, com allò [que es troba més enllà de tal divisió i] produït sense llibertat, ha d'aparèixer com un producte que és teleològic sense haver estat produït segons un fi, o sigui, com un producte que, tot i ser obra del mecanisme cec, sembla haver estat produït amb consciència»⁴.

Un altre dels puntals de la filosofia de Schelling serà la consideració de la natura com un tot orgànic. Així, totes les seves parts estaran connectades en un entramat de relacions que farà que un dels seus components afecti la resta. Aquesta idea va provocar una acusació de panteisme. Qualificatiu que ell nega en el sentit que tradicionalment s'ha atribuït a aquest terme, encara que accepta que, entenent per panteisme la desaparició de totes les oposicions en l'absolut, el seu sistema podria ser qualificat de panteista⁵.

4. SCHELLING, F.W.J., *op. cit.*, p. 405.

5. SW, VII, 409.

D'aquesta forma, s'arriba a la conclusió que el sistema del nostre esperit és també el sistema de la natura. En la natura es desenvolupa la història del nostre Jo a través dels seus moments constitutius: magnetisme, electricitat i química. Amb aquesta filosofia s'eliminen explicacions mecanicistes de la natura i se superen teories com la de l'harmonia pre-establerta de Leibniz, que segons Schelling no aporten res al nostre coneixement de la realitat.

Schelling sosté que dintre de la natura hi ha dues forces bàsiques: la centrífuga i la centrípeta. Aquestes forces són els eixos sobre els quals s'explicaria l'estructura del nostre univers. El magnetisme, per la seva banda, seria com l'autoconsciència en el subjecte, i es trobaria present en tot l'univers. En aquest punt la natura estaria unida, però en separar-se les dues forces que la conformen apareixeria un altre element central: l'electricitat. La síntesi final d'aquestes forces s'explicaria a través de la química. Així, d'aquesta forma, veiem com es desenvolupa el procés d'una unitat en la natura (magnetisme) que es divideix en dues forces (electricitat) per a tornar a unir-se (química). A aquests moments de la natura li correspondrien els seu equivalents en la consciència. La sensibilitat correspondria al magnetisme, la irritabilitat a l'electricitat i la imaginació, capaç d'unir allò subjectiu amb el que és objectiu, s'identificaria amb la química.

La filosofia de la natura, per tant, és una part essencial en el pensament filosòfic de Schelling, sense la qual aquest es tornaria totalment incompreensible. Gràcies a ella es dona una explicació del món natural i s'estableix la relació entre el subjecte i la natura, entre el Jo i el No-Jo. D'aquesta forma se superen plantejaments mecanicistes anteriors i es dota d'una autèntica dimensió vital i transcendental la realitat que ens envolta. Coneixent la natura ens coneixem a nosaltres mateixos; coneixent-nos a nosaltres mateixos podem entendre millor la natura. Aquest és el gran descobriment de la filosofia de la natura de Schelling.